

Stockholms kommun

2019-02-01

elisabeth.forsberg@stockholm.se

1 (14)

Dnr 400-2017:10221

Rector för Bagarmossens skola

fredrik.samuelsson@stockholm.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för
att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och
beprövad erfarenhet vid Bagarmossens skola i
Stockholms kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Syftet är att granska kvaliteten i rektorns och huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar och arbetar för att utbildningen i skolenheten, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?
2. I vilken utsträckning skapar huvudmannen förutsättningar och arbetar för att utbildningen i grundskolan, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?

Granskningen utgår från följande definitioner av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet:

Vetenskaplig grund – att skolorna såväl ska använda kunskap som härrör från vetenskapliga studier som att praktisera ett systematiskt utforskande för att kritiskt kunna granska, pröva och sätta resultat i ett sammanhang.

Beprövad erfarenhet – erfarenhet som är prövad, dokumenterad och genererad under längre tidsperiod och av många.

Granskningen genomförs i 30 skolenheter och deras respektive huvudman. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Bagarmossens skola och Stockholms kommun, som är huvudman för skolan, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Bagarmossens skola och Stockholms kommun den 19 och 20 december 2018. Besöket och intervjuerna genomfördes av Johan Rydstedt och Mirzet Tursunovic. Intervjuer med lärare, rektor och tjänstemän hos huvudmannen har genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten från de granskade skolorna och huvudmännen i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Bakgrundsfakta

Stockholms kommun är huvudman för 139 grundskolor där omkring 76 000 elever får sin utbildning. Grundskolorna är indelade i sju geografiska grundskoleområden under ledning av respektive grundskolechef. En av dessa skolor, Bagarmossens skola ingår i denna tematiska kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vid besöket har skolan 746 elever i förskoleklass och årskurserna 1-9. Vid skolan finns sju förstelärare i vars uppdrag, utöver undervisningen, ingår att bland annat bidra till att utveckla och synliggöra undervisningen och elevernas lärande och studieresultat, att arbeta för hela skolans och alla elevers utveckling, kunskapsutveckling, att undervisningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Samtliga huvudmän och rektorer vid de skolor som besökts i samband med kvalitetsgranskningen har ombetts att lämna en verksamhetsredogörelse till Skolinspektionen. I den beskrivs det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår.

Utvecklingsarbete Bagarmossens skola:

Vid skolan pågår flera utvecklingsarbeten varav tre är mer omfattande och involverar de flesta lärare. Ett som är igångsatt av huvudmannen handlar om digitalisering av utbildningen och innefattar all personal. Två övriga projekt är initierade vid skolan utifrån identifierade behov. Det ena, utifrån Skolverkets satsning Specialpedagogik för lärande, involverar lärarna i förskoleklass till och med årskurs 6. Det andra utvecklingsarbetet rör formativt lärande, mål och bedömning och är för lärarna i årskurserna 7-9.

Utvecklingsarbete Stockholms kommun:

De fem prioriterade utvecklingsområden för grundskolan bedrivs vid samtliga kommunala skolor dock med olika intensitet beroende på de lokala behoven i skolorna. Förvaltningens utvecklingsarbete kring digitalisering är för närvarande det mest omfattande och har sin utgångspunkt i digitaliseringens ökade betydelse, den nationella digitaliseringsstrategin samt förändringar i styrdokumentet. Övriga fyra prioriterade utvecklingsområden handlar om det systematiska kvalitetsarbetet, skolornas förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete, mottagning och undervisning av nyanlända elever samt kvaliteten i fritidshemmet. De skolor som exempelvis inte har tagit emot några nyanlända elever arbetar inte med detta utvecklingsområde.

Skolinspektionens bedömning

Bagarmossens skola

Rektorns arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vid Bagarmossens skola fungerar väl inom samtliga de områden som har granskats.

Tydlig ansvarsfördelning

Granskningen visar att rektorn säkerställer att det finns en tydlig ansvarsfördelning och strukturer på Bagarmossens skola för att stödja arbetet med att utveckla utbildningen så att den vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Skolledningen vid Bagarmossens skola, det vill säga rektorn, biträdande rektorer och en administrativ chef i nära samarbete med varandra och förstelärarna samt en lärare med titeln utvecklingslärare ansvarar för att utbildningen vid skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Rektorn skapar förutsättningar för lärarna, genom olika mötesformer, att aktivt delta i pågående utvecklingsarbeten. Rektorn följer upp att dessa arbeten genomförs och sedan dokumenteras.

Av granskningen framkommer vidare att rektorn har en uttalad vision för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Denna vision förankras hos personalen under exempelvis arbetsplatsträffar. Lärarnas prövande och öppna förhållningssätt till forskningsrön och sin egen undervisning utgör grunden i denna. Visionen betonar vikten av lärares eget ansvar, det vill säga att själv söka kunskap och samarbeta genom kollegialt lärande. Förstelärare har ett tydligt ansvar i det arbetet genom att sprida kunskap om sitt ämne, sprida forskning och utveckla utbildningen vid skolan. Till läsåret 2018/19 har förstelärarna delats in i tre grupper, utifrån intresse och kompetens, och fått ansvara för

arbetet med skolans tre övergripande utvecklingsområden; digitalisering, specialpedagogik och formativt lärande. Rektorn gör regelbundna avstämningar med förstelärarna. Alla förstelärare träffar och diskuterar sitt uppdrag med rektor och biträdande rektor två till tre gånger per termin. Denna avstämning kan ske både i grupp och enskilt.

Behovskartläggning och insatser

Granskningen visar att rektorns och lärarnas arbete med att, inom ramen för skolans systematiska kvalitets- och utvecklingsarbete, kartlägga utbildningens behov och utifrån det arbetet prioritera utvecklingsinsatser fungerar väl. Det finns fungerande rutiner för hur utbildningens behov kartläggs.

Att kartlägga utbildningens behov vid Bagarmossens skola sker med hjälp av ett årshjul som i korthet innebär att betygsstatistik, omdömen, nationella prov och enkäter används som underlag av arbetslagen i juni för att analysera utvecklingsbehov. Även elevernas skolprestationer som kan relateras till kön och socioekonomiska bakgrund är en av parametrarna som analyseras. Efter detta går skolledning, förstelärare och fritidssamordnare igenom arbetslagens analys. Utifrån de utvecklingsbehov som kommit fram i analysen gör skolledningen överordnade prioriteringar. Skolledningen tar tillsammans med förstelärare och fritidssamordnare fram en lokal arbetsplan för de utvecklingsområden som all personal vid skolan ska arbeta med under läsåret. De utvecklingsområdena presenteras för personal i augusti som får möjlighet att komma med synpunkter. Efter detta arbetar varje arbetslag fram en lokal arbetsplan på arbetslagsnivå där det presenteras hur respektive arbetslag ska arbeta med de utvecklingsområdena. I detta ingår också att varje medarbetare i september lämnar in en så kallad *Jag-lokal arbetsplan* där de anger hur de själva ska arbeta med detta. En uppföljning sker både på medarbetarsamtal och i en avstämning i januari där skolledningen träffar alla arbetslag för att utvärdera hur långt de har kommit i sitt arbete. Rektorn skriver sedan dels en verksamhetsberättelse för det gångna året dels en verksamhetsplan för det kommande året.

Vid tidpunkten för besöket i skolan pågår, såsom tidigare i beslutet nämnts, ett aktivt arbete med två utvecklingsarbeten initierade vid skolan utifrån identifierade behov i olika årskurser och stadier. Det ena syftar bland annat till att skolpersonal ska bli bättre på att anpassa klassrummet för alla elever, öka fokus på god undervisning och skapa för alla elever fungerande anpassningar i lärmiljöer. Detta bedrivs inom ramen för Skolverkets satsning Specialpedagogik för lärande och involverar lärarna i förskoleklass till och med årskurs 6. Det andra lokalt initierade utvecklingsarbetet rör formativt lärande, mål och bedömning med fokus på att tydliggöra mål för eleverna. Det bygger på elevenkäter där många elever uttryckt att de inte riktigt vet vad de behöver kunna för att nå målen i olika ämnen. Lärarna i årskurserna 7-9 är involverade i det arbetet.

Därutöver tillkommer ett av huvudmannen initierat obligatoriskt utvecklingsarbete som handlar om digitalisering av utbildningen och innefattar all personal. För övriga utvecklingsarbeten som kommer från huvudmannen (exempelvis kring det systematiska kvalitetsarbetet, skolornas förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete, mottagning och undervisning av nyanlända elever) har huvudmannen lämnat utrymme för skolorna att arbeta med de områdena med olika intensitet beroende på de lokala förhållandena ute på skolorna.

Skolledning och lärarna vid Bagarmossens skola arbetar även med huvudmannens övriga utvecklingsområden dock inte med samma intensitet som med digitaliseringen. Skolans arbete med specialpedagogik ligger till viss del inom ramen för huvudmannens prioriterade

område om förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete. Bagarmossens skola har kommit förhållandevis långt med bland annat sitt systematiska kvalitetsarbete och arbetet med nyanlända elever och för tillfället finns det inte samma behov av utvecklingsinsatser där.

Ny kunskap relateras till behoven

Granskningen visar att rektorn ser till att ny kunskap söks och inhämtas i relation till behoven utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Lärarna uppger att det finns bra förutsättningar för att söka efter och ta del av vetenskaplig kunskap genom mötesstrukturerna på skolan och att de får tid för inläsning relaterat till arbetet med utvecklingsområdena.

När det exempelvis gäller formativt lärande, ett av utvecklingsarbetena på skolan, har lärarna fått angiven litteratur att läsa och diskutera i olika gruppkonstellationer. Det är förstelärarna som har uppdraget att sprida forskning, men det kan också komma från andra hållet genom tips från andra lärare. Biträdande rektor brukar också ha litteratur framme som lärarna kan få låna, vilket lärarna uppmanas till. Även speciallärare har kommit med tips utifrån sina områden. Lärarna tar ansvar för att följa med i aktuell forskning och debatt och ger exempel på att de genom olika informationskanaler, såsom ämnesportaler, Forskning- och utvecklingsenheten i Stockholms kommun, Skolverkets material och konferenser söker efter och inhämtar ny kunskap på ett kritiskt och reflekterande sätt.

Vidare anser lärarna att de olika ämnesgrupper som finns vid skolan är jätteviktiga när det gäller att orientera sig i ny kunskap relaterad till skolans utvecklingsbehov. Lärarna får i ämnesgrupperna input och kan dela erfarenheter. Exempelvis *Nationellt centrum för matematikutveckling* vid Göteborgs universitet beskrivs som ett bra ställe där man sammanställer sådant som är aktuellt utifrån ett källkritiskt perspektiv. Lärarna och rektorn uppger också att de har tillgång till Stockholms kommuns resurser som *Pedagog Stockholm*, *Mediateket* och *Leda lärande*-konferensen.

Det finns även lärare som upplever att de inte hinner sätta sig ordentligt i alla nya forskningsrön som verkar vara relevant och intressant för det finns oändligt mycket texter att förhålla sig till. Att tiden kan upplevas som en bristvara håller även rektorn, av samma anledning, med om och tillägger samtidigt att lärarna har sin förtroendetid som kan användas för inläsning.

Insatser anpassas och integreras

Vid granskningen framkommer att rektorn ser till att det finns strukturer som tillförsäkrar att lärarna är delaktiga både vid kartläggning av och inför beslut om utvecklingsområden på skolnivå. På så sätt är såväl utvecklingsområden som insatser förankrade hos lärarna och det är tydligt för dem hur det ska gå till när insatserna ska anpassas och integreras i verksamheten. Förstelärarna har, som tidigare konstaterats, en viktig roll i detta arbete samtidigt som lärarna understryker det egna ansvaret och betonar att det som är bra med skolan är bland annat att alla lärare är nyfikna och gärna testat nya impulser.

Granskningen visar vidare att formen för kollegialt lärande, med inläsning, gemensam diskussion och planering, genomförande och gemensam uppföljning fungerar väl. När skollärdningen och lärarna arbetar med exempelvis Skolverkets moduler kring kollegialt lärande modifieras dessa så att de passar in i skolans verksamhet. Som lärarna beskriver det; det är inget tvång att alla ska använda det utan det får testas och utvärderas innan det

eventuellt används på hela skolan. Upplägget var sådant att i Skolverkets handledarutbildning deltog en biträdande rektor och tre handledare av vilka en ingår i förstelärargruppen. Insatsen är vald utifrån tidigare goda erfarenheter av Skolverkets satsningar som byggt på kollegialt lärande och goda vetenskapliga belägg för det kollegiala lärandets effektivitet som finns sammanställda av Skolverket.

Lärarna får varje vecka tid för gemensamma möten och diskussioner, även tid på studiedagar har använts till föreläsningar och inläsning. Lärarna läser olika texter rörande kollegialt lärande, diskuterar dem i olika gruppkonstellationer och utifrån de diskussionerna förbereds en undervisningsaktivitet. När undervisningsaktiviteten är genomförd görs en gemensam uppföljning och utvärdering som resulterar i ny kunskap som integreras i undervisningen. Därigenom finns tydliga strukturer på Bagarmossens skola för hur den nya kunskapen ska föras in i verksamheten. Det finns dock lärare som upplever att det saknas ett kollegialt lärande i specifika ämnen på låg- och mellanstadiet.

Beprövad erfarenhet

Av granskningen framkommer att rektorn ser till att det finns strukturer på skolan som möjliggör för lärare att dela sina erfarenheter med andra så att de på sikt kan utvecklas till beprövad erfarenhet. Det förväntas att lärarna ska reflektera över erfarenheter som görs i undervisningen och som gett goda resultat för elevernas lärande. Lärarna delar erfarenheter med varandra på ett systematiskt sätt främst via de olika mötestider, pedagogiska träffar och konferenser. Det förekommer också att lärarna delar med sig av sina erfarenheter till andra lärare på skolan och till lärare i andra skolor. Samverkan med andra skolor är numera begränsad och främst kopplad till lärarnas individuella initiativ.

Vid intervjuerna ges ett flertal exempel på sådant som lärarna och rektorn anser kan vara beprövad erfarenhet, det vill säga prövad av många under en längre tid, kvalitetssäkrad och dokumenterad.

Lärarna ger exempel på en textilslöjdlärare som nätverkar ihop med andra textilslöjdlärare och de har gemensamt arbete som de testat på flera skolor. Det arbetet ska utmynna i en bok. Ett annat exempel är *Teach Meet* som lärarna anser är en början för att komma till beprövad erfarenhet; lärarna samlas på skolan om de har något att berätta om till exempel ett pedagogiskt verktyg. Mötet är tänkt som en mingelkväll. Första gången det testades på skolan deltog även lärare från andra skolor. Förstelärarna har ett uppdrag att presentera relevant material, men sen är det fritt fram för alla lärare att på olika sätt delta. Rektorn tar upp nätverk för kollegialt lärande i Stockholm kommun dit två lärare från Bagarmossens skola har anmält sig. Vidare så finns det vid skolan en mindre undervisningsgrupp med elever i behov av särskilt stöd. Sådana grupper finns även på andra skolor och där har det bildats nätverk mellan lärare som jobbar med dessa grupper. Alla nämnda insatser dokumenteras på ett eller annat sätt.

Det finns likväl exempel på aktiviteter knutna till undervisningen som dock inte dokumenterats som exempelvis det som diskuteras i olika ämnesforum och som sedan prövas i undervisningen utan att någon har i ansvar att dokumentera detta. Vid samtliga intervjuer framkommer att dokumentationen behöver förbättras i arbetet med att generera beprövad kunskap.

Stockholms kommun

Huvudmannens arbete med att skapa förutsättningar och arbeta för att utbildningen i grundskolan, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, fungerar väl inom samtliga de områden som har granskats.

Systematiskt arbete

Granskningen visar att huvudmannen arbetar systematiskt, i samverkan med rektorerna, för att stödja arbetet med att kartlägga behov av utveckling på huvudmannens grundskolor.

Grundskolans ledningsgrupp ansvarar för skolutvecklingen i de kommunala grundskolorna. I uppdraget ingår att identifiera övergripande utvecklingsområden och vidta lämpliga åtgärder. Resultatdialogen beskrivs av rektorn och de intervjuade företrädare för huvudmannen som ett viktigt forum för att identifiera en skolas behov av utvecklingsarbete. Oftast sker dialogen med skolledningen, men ibland kan också andra funktioner involveras i dialogen, till exempel förstelärare. Det beror lite på vad det är som är i fokus. Dialogen ska kopplas till de specifika utvecklingsområden som skolan har identifierat. Huvudmannen ser förstelärarna som viktiga i skolornas arbete med att kartlägga utvecklingsbehoven på respektive skola och de har, i enlighet med de av huvudmannen framtagna riktlinjerna, ett särskilt ansvar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Sedan har rektorer ett uppdrag att definiera rollerna på varje skola, så att ägarskapet av förstelärollen hamnar i den lokala organisationen.

Resultaten och slutsatser från resultatdialoger aggregeras på grundskoleområdesnivå och lyfts sedan fram för samtliga områden. Utifrån detta drar grundskolans ledning på huvudmannanivå slutsatser om utvecklingsbehov för grundskolan i helhet. Förvaltningen har därigenom identifierat fem prioriterade utvecklingsområden som med varierande intensitet ska genomföras på samtliga grundskolor i kommunen. Dessa områden, som omnämnts tidigare i detta beslut, handlar om vikten av det systematiska kvalitetsarbetet, skolornas förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete, mottagning och undervisning av nyanlända elever, kvaliteten i fritidshemmet samt digitalisering av utbildningen/undervisningen.

Företrädare för huvudmannen framhåller under intervjuer att Bagarmossens skola har ett väl utvecklat systematiskt kvalitetsarbete. Skolledningen och lärarna jobbar systematiskt utifrån en organisation med tydliga roller. De samlar ihop personalen som analyserar resultat, identifierar utvecklingsområden och tar sedan fram mål som bryts ned på både arbetslagsnivå och individnivå. Det är viktigt, enligt företrädare för huvudmannen, att huvudmannen kan se i skolornas dokumentation att de insatser som de valt bottenar i en ordentlig analys. Bagarmossens skolas egna utvecklingsarbeten, både specialpedagogiskt lärande och formativt lärande, kommer från skolans egna analyser som statistik och eget observationsmaterial.

Rektorn beskriver att en kontinuerlig kontakt med huvudmannen främst sker genom skolans årshjul för utvecklingsarbete. Därutöver presenteras för huvudmannen bland annat skolans verksamhetsmål, tertiärrapporter och verksamhetsberättelser vilka utgör ett underlag för dialoger med huvudmannen. Rektorn beskriver huvudmannen som flexibel just för att skolorna ska kunna omsätta huvudmannens mål utifrån sina specifika behov.

Stödjande strukturer

Granskningen visar att huvudmannen säkerställer att det finns strukturer på huvudmannanivå för att stödja arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Inom huvudmannens organisation finns enheter som specifikt arbetar med skolutveckling. Dessa är FoU-enheten och IKT-enheten vid avdelningen för utveckling och samordning

samt Mediateket som tillhör avdelningen för lärande och elevhälsa. FoU-enhetens övergripande uppdrag är att verka för att verksamheterna i förskola och skola utvecklas utifrån forskning och beprövad erfarenhet samt att ett vetenskapligt förhållningssätt främjas. Vid tidpunkten för granskningen pågår ett flertal insatser som involverar de kommunala grundskolorna så även Bagarmossens skola. IKT-enhetens uppdrag handlar om att stödja verksamhetsavdelningarna i att utveckla det pedagogiska arbetet med hjälp av digitalisering för att förbättra elevernas lärande och resultat. Mediateket utgör en pedagogisk tillgång för kommunala förskolor och skolor och erbjuder kompetensutveckling och stöd inom lärande med digitala verktyg bland annat med ett specialpedagogiskt fokus.

Lärarna och rektorn anser att huvudmannens stödjande strukturer fungerar väl och som en lärare beskriver det, "Stockholms stad är fantastiskt – om man ringer och vill något får man det". Såväl rektorn som lärarna tar upp huvudmannens rika utbud av erbjudanden kring olika utbildningar som syftar till att utveckla utbildningen. Det sker främst via FoU-enheten och Mediateket. Skolans lärare har också möjlighet att få stöd av centrala lärcoacher. Tre av skolans lärare forskar på deltid och ingår i två olika FoU-projekt. Det ena handlar om hur begrepp används inom slöjd och det andra projektet har fokus på nyanlända elevers språkinläring. Det finns lärare som upplever att det kommer mycket bra initiativ och erbjudanden från huvudmannen men problematiken ligger i att relatera det till verkligheten och välja de insatser som känns mest relevant och som lärarna hinner med.

Beprövad erfarenhet

Av granskningen framgår att Stockholms kommun har strukturer på huvudmannanivå som möjliggör att lärares erfarenheter kan utvecklas till beprövad erfarenhet. När det gäller huvudmannens vision för arbetet med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet så är det ursprungligen den politiskt beslutade FoU-strategin från 2013 som innehöll en plan fram till 2016. Nu har förvaltningen tagit fram en ny plan som fortsättning på det arbetet.

Även om det finns visst utvecklingspotential vad gäller samverkan mellan skolor för att utveckla och sprida beprövad erfarenhet visar granskningen att det finns samverkan mellan huvudmannens grundskolor och i vissa fall andra huvudmän för att systematiskt pröva, dokumentera och utveckla erfarenheter så att de kan bli beprövade. Exempel på sådana strukturer inom kommunen är konferensen *Leda lärande* där framförallt karriärlärarna och skolledningar deltar. Där finns det tydliga kopplingar till arbetet med beprövad erfarenhet. Vid sidan av bidrag från forskare ges tillfällen för lärarna att delta i olika workshops i syfte att dela med sig av olika erfarenheter som på sikt kan utvecklas till beprövad erfarenhet. Lärarna tar också upp ett projekt om nyanlända som huvudmannen initierat och där lärarna från hela Stockholms kommun träffas inne på Utbildningsförvaltningen. *Bygga svenska*-projektet kommer från detta samarbete och det bygger, enligt lärarna, både på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Sammanfattningsvis har Skolinspektionens granskning inte visat annat än att rektorns och huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen vid Bagarmossens skola ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet fungerar väl när det gäller samtliga de områden som har granskats. Därmed avslutas kvalitetsgranskningen.

I ärendets slutliga handläggning har jurist Magnus Jonasson och undervisningsråd Anna Wide deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Roland Fallström
Enhetschef/Beslutsfattare

Mirzët Tursunovic
Utredare/Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/grundskolans-arbete-for-att-utbildningen-ska-vila-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/>

Bilaga 1: Författningsstöd – Grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utformningen av utbildningen

Skollagen (2010:800)

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 §, tredje stycket).

Förarbeten

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 223 - 224

Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Regeringen anser att de krav som ställs på skolan att ge eleverna förutsättningar att erövra kunskaper blir alltmer omfattande och att det är nödvändigt att ta ställning i etiska frågor inom alla kunskapsområden. Informationsteknikens utveckling ger snart sagt obegränsad tillgång till information men denna måste ordnas, granskas, värderas och omvandlas till kunskaper. Att ta ställning i politiska och moraliska frågor kräver också en god kunskapsgrund. De nationella styrdokumentet ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Beträffande formuleringen om att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet", så gäller den, som ovan redovisats, utbildningen i vid mening och utgör en del av grunden för verksamheternas styrdokument.

Offentliga utredningar

SOU 2018:19. Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring s 25 - 27

Vetenskaplig grund

Begreppet vetenskaplig grund definieras inte i skollagen utan har av Skolverket, i linje med propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165), preciserats till att arbetet i skolan ska utgå från ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevanta forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Skolverket ger följande beskrivning av begreppet: "Vetenskaplig grund innebär att kritiskt granska, pröva och sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang samt söka efter förklaringar och orsakssamband i tillgänglig relevant forskning". Enligt utredningen

beskriver denna tolkning närmast ett förhållningssätt till vetenskap – ett forskningsbaserat arbetssätt. Skolforskningsinstitutet särskiljer begreppen vetenskaplig grund och vetenskapligt förhållningssätt. Man understryker att det är undervisningen som bedrivs som baseras på resultat från vetenskapliga studier, både avseende innehåll och hur man undervisar. Ett vetenskapligt, eller kritiskt, förhållningssätt är däremot något man själv utvecklar. Ett vetenskapligt eller kritiskt förhållningssätt bör enligt Skolforskningsinstitutet alla ha i alla sammanhang där man planerar, genomför eller utvärderar sin undervisning. Vad gäller skollagen är det utbildningen som ska vila på vetenskaplig grund. I 1 kap. 3 § skollagen definieras utbildning som den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Undervisning definieras som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

Beprövad erfarenhet

Beprövad erfarenhet är ett begrepp som är särskilt kopplat till yrkesgrupper inom områdena hälso- och sjukvård och skola. Även om uttrycket i sig är komplext så har det tillkommit för att omfamna dimensioner av kompetenser som är av vikt i praktikens utövning till gagn för patienter, elever och studenter (och även anhöriga). Beprövad erfarenhet framställs ibland som att det omfattar allt övrigt som inte täcks in av det som är vetenskapligt grundat.

Det är olyckligt för begreppet får därmed ett otydligt berättigande. Många av de problemområden där den beprövade erfarenheten har bidragit till kunskapsuppbyggande och professionens kompetensutveckling utgör också en viktig grund för identifiering och precisering av forskningsfrågor. Beprövad erfarenhet kopplas ofta samman med lång erfarenhet men bör mer beskrivas genom de professionella erfarenheter som upprepat har identifierats, observerats, verifierats och accepterats av professionen. Den beprövade erfarenheten är i första hand kontextuell och lokal, ofta kollektiv inom en profession och tydligt kommunicerad för att kunna användas av flertalet. Skolverkets definition av beprövad erfarenhet (kunskap som är genererad vid upprepade tillfällen över tid, som är dokumenterad och kvalitetssäkrad) ger lite utrymme för att vidareutveckla och framhålla betydelsen av den erfarenhetsbaserade professionskunskapen. I många undervisningssituationer behöver den beprövade erfarenheten vara vägledande i de fall då vetenskaplig grund inte finns att tillgå. Den beprövade erfarenheten är en värdefull komponent i det dagliga utövandet av lärarprofessionen med konsekvenser för lärande som behöver beskrivas, reflekteras och få acceptans. Den bör också ses som en likvärdig komponent och ett komplement inom praktikinära forskning där den i sig kan utgöra en startpunkt för att beforska praktiken.

Ställningstaganden

Skolverket¹

Forskningsbaserat arbetssätt

Att arbeta forskningsbaserat innebär att systematiskt undersöka och utveckla den egna verksamheten utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att göra det

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskningsbaserat-arbetssatt/att-arbeta-forskningsbaserat>

effektivt krävs ett vetenskapligt förhållningssätt där man diskuterar, kritiskt granskar, använder och utvärderar relevant forskning på utbildningsområdet och annan systematiskt framtagen kunskap.

Forskningsbaserat arbetssätt ställer krav på en hög grad av systematik, begreppsmedvetenhet och struktur. Detta arbetssätt ska inte enbart förstås som att lärarlaget sitter ner och diskuterar eller att vi förlitar oss på den egna uppfattningen eller magkänslan. När det gäller att utveckla kvaliteten i undervisningen innebär det att det ska finnas stöd i forskningen för de metoder som skolan använder och de kunskaper som skolan lär ut. Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär alltså att medvetet använda sig av både vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet som bas för det egna kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär att inta ett vetenskapligt förhållningssätt och kan sammanfattas med att man:

- Identifierar, formulerar och löser problem
- Verkar för att bygga kunskap och transparens
- Kritiskt granskar resultat

I det vetenskapliga förhållningssättet är transparens av vikt vilket innebär att vara öppen med metoden man använt för att andra ska kunna förstå och utvärdera hur man kommit fram till resultaten.

Systematiskt kvalitetsarbete och forskningsbaserat arbetssätt – inte samma sak

Grunden för det forskningsbaserade arbetssättet har likheter med det som i skollagen benämns systematiskt kvalitetsarbete. Ofta är det inom ramarna för skolans systematiska kvalitetsarbete som ett forskningsbaserat arbetssätt kan appliceras. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning.

En viktig skillnad är dock att kvalitetsarbetets syfte är att utveckla verksamheten för att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas, medan syftet med det forskningsbaserade arbetssättet t.ex. kan vara att öka kunskapen inom ett för skolan eller förskolan relevant arbetsområde. Systematiskt kvalitetsarbete är en kontinuerlig form för arbetet med skolutveckling medan forskningsbaserat arbetssätt är mer av en ansats för att undersöka och utveckla. En viktig skillnad är också att det forskningsbaserade arbetssättet bygger på en begreppsapparat där begrepp som knyter an till den vetenskapliga metoden är viktiga inslag.

Skolverket (2012). Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, Dnr 2012:1700, s. 1 och 4.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet riktar sig både till dem som utformar styrdokumentet, dvs. riksdag, regering och Skolverket och till enskilda lärare.

Både utbildningens ämnesinnehåll och metod/pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarens ansvar och förutsättningar

Enskilda lärare har ansvar för att löpande hålla sig orienterade inom sitt ämnesområde.

Bestämmelsen reglerar indirekt rektorers, förskolechefers och huvudmäns ansvar att stärka lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Läro- och lärutbildningen har ett ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt kan dock inte förväntas vara färdigutvecklat. Som yrkesverksam bör lärare ges stöd och vägledning från såväl mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

Skollagen (2010:800)

Utbildning och undervisning

I denna lag avses med

- undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- utbildning: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (1 kap. 3 § skollagen).

Huvudmannens ansvar för utbildningen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Ledningen av utbildningen

Rektor

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

En ställföreträdare får utses för en rektor (2 kap. 9 § skollagen).

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 4 kap. 3 § skollagen ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. (4 kap. 4 § skollagen).

Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (SKOLFS 2012:98)

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning (s 11).